

שיפור הבנת הנקרא מילה אחר מילה

פרופ' תמי קציר

פרופ' תמי קציר היא ראש החוג ללקויות למידה, אוניברסיטת חיפה. פרופ' קציר היא מרצה וחוקרת בפקולטה לחינוך באוניברסיטת חיפה בחוג ללקויות למידה. מחקריה מתמקדים בתהליכי שטף, הבנת נקרא, ומטא-קוגניציה בקרב קוראים מתקשים בשפות שונות. מחקריה מומנו על ידי קרן ספנסר, ISF, ומשרד החינוך האמריקאי. הייתה אשת סגל באוניברסיטת הארווארד, ומרצה אורחת ב-UCLA.

ההרצאה מתמקדת בשאלות מהי הבנת הנקרא ומדוע כה חשוב ללמד הבנת הנקרא. נוסף על כך יוצגו במשך ההרצאה מודלים להבנת הנקרא ודרך ללימוד מילים ולשיפור אוריינות בקרב מתבגרים.

מדבריה של פרופ' קציר:

בכיתות הגבוהות של בית הספר היסודי רמת הכיול של הילדים לגבי הידע תהיה גבוהה יותר, לכן הם יוכלו לזהות את המילים שהם לא מכירים.

הרעיון הוא להציג לילדים מילים שהם לא מכירים, הילדים יסננו את המילים ויחשבו על דרכים ופעילויות לפענוח שלהן. בדרך זו הילדים יהיו אקטיביים ויוכלו לרכוש ידע חדש בכוחות עצמם.

אני מאמינה שבכיתות היסוד כדאי לעבוד על הקנייה המפורשת. כלומר יש מילים שצריך לעבוד עליהן ברמה המפורשת, עם זאת אנחנו למצב בו שלאט לאט הילדים יהיו אחראים ללמידה שלהם. לדוגמה, ילדים בכיתה ד יכולים לפעול באופן עצמאי כדי לפענח מילים שאינם מכירים. לדוגמה, ניחוש בהקשר טקסטואלי.

סרטון נלווה ליחידה

פרופ' ענת זוהר בנושא פיתוח שפת החשיבה בהוראה הישירה.

בתהליך הקניית מילים חדשות להוראה הישירה חשיבות רבה, עם זאת עלינו להיזהר שמא נאבד את יופייה האינטואיטיבי של היצירה הספרותית, אם נהפוך אותה לכלי המזמן הוראת מילים חדשות.

<http://www.avneyrosha.org.il/ResourceCenter/pages/video.aspx?videoID=31>



רעיונות והמלצות!

א. הזיקה בין העשרת אוצר המילים לבין איכות הטקסטים אליהם נחשפים ילדים בגיל צעיר

חשוב להדגיש בהכשרה ובהדרכה של מורים כי לבחירת הטקסטים הנלמדים יש משמעות רבה, במיוחד אם לצדם נחשף הילד לסביבה לימודית עתירת שפה ולמשלב שפה גבוה ועשיר בשיח של המורה בכיתה .

ב. הוראה ישירה והוראה מזדמנת

חשוב לזכור כי הרחבת אוצר המילים צריכה להיעשות בהוראה ישירה ובלמידה מזדמנת. השילוב בין השניים יוביל להרחבה משמעותית. אי אפשר להסתמך רק על למידה מזדמנת או רק על הוראה ישירה. השילוב ביניהם הוא השילוב שיוביל לקידום של תלמידים.

נראה כי הסיפור הוא הזדמנות מצוינת להרחיב את אוצר המילים של תלמידים. בעיני, אפשר ליהנות מיצירה ספרותית וגם להרחיב את אוצר המילים בהוראה ישירה.

רעיונות לפעולה

1. לפתוח את השיעורים **בניבים או ביטויים** שהלומדים יציגו לכל הכיתה.
2. לקיים **דיון כיתתי** על חשיבות העשרת אוצר המילים בתהליך התקשורת והבנת הנקרא.
3. צפייה בסרטון "**בסוד העניינים**" שבו מוצגות ארבע דרכים להתמודדות עם מילה שאינה מוכרת.
4. לקיים שיחה על **תפקידו של הלומד** בתהליך העשרת אוצר המילים: קריאה, שימוש במילון, תרגול, שימור הידע בחדש באמצעות כרטיסיות או טבלאות.
5. להכין **פעילות יצירתית** - הכנת תשבצים, משחקים או חידונים.
6. לקיים **פעילות בקבוצה** - יצירת מפת מושגים להרחבת אוצר מילים ופיתוח חשיבה. בעזרת מפת המושגים התלמידים ילמדו להכליל את המפה יצרו התלמידים בעזרת שיח קבוצתי בו יחשבו יחד עם הקשרים בין המילים השונות.